

УДК 378.133:615.825

DOI 10.31494/2412-9208-2019-1-2-326-338

ISSUE OF FORMATION OF FUTURE PHYSICAL THERAPISTS` AND ERGOTHERAPISTS` READINESS TO SELF-DEVELOPMENT DURING CLINICAL PRACTICE

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ ТА ЕРГОТЕРАПЕВТІВ ПІД ЧАС КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ

SVITLANA KHATUNTSEVA,

Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor

<http://orcid.org/0000-0002-4377-6058>

katuncevasm@gmail.com

СВІТЛАНА ХАТУНЦЕВА,

доктор педагогічних наук, доцент

SVITLANA KARA,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0001-8456-5428>

karasvetlana@ukr.net

СВІТЛАНА КАРА,

кандидат педагогічних наук,
доцент

*Berdiansk State Pedagogical
University*

✉ 4t Schmidta St.,

*Berdiansk, Zaporizhzhia region,
71100*

*Бердянський державний
педагогічний університет*

✉ вул. Шмідта, 4

*м. Бердянськ, Запорізька обл.,
71100*

Original manuscript received: August 21, 2019

Revised manuscript accepted: September 25, 2019

ABSTRACT

In the article it is mentioned that clinical practice is a part of educational and vocational preparation of getters of higher education, which provides the system and consistency of development of practical skills and furthers the formation of future physical therapists` and ergotherapists` readiness to self-improvement. The peculiarities of organization and content of clinical practice of physical therapists and ergotherapists during the vocational preparation were revealed.

Scientific-theoretical substratum of an issue of formation of future physical therapists` and ergotherapists` readiness to self-improvement during the clinical practice was analyzed.

The target, main forms of organization of practical activity of getters of higher education, tasks and content of clinical practice of future physical therapists and ergotherapists were outlined.

It is mentioned, that clinical practice is a vehicle of providing of efficiency and quality of preparation of future physical therapists and ergotherapists and one of the

instruments of formation of readiness to vocational preparation and includes 3 stages. It is remarked, that practice complements and deepens theoretical and practical preparation of getters of higher education, creates conditions for formation of competences, which should be mastered by the getter, who is a future specialist in healthcare.

It was justified, that readiness to self-improvement is an intricate and dynamic creation of a personality of future physical therapists and ergotherapists on the one hand, and on the other hand, it is a result of their preparation at the basis as theoretical knowledge about sense, structure and content of self-development, as their own features and practical activity.

It was discovered, that peculiarities of organization and content of clinical practice of future physical therapists and ergotherapists during vocational preparation are in the fact that the practical part should be oriented to the personality of the getter of higher education and intertwine educational-methodical, analytical-researching and scientific-discovering activity. The momentous base of providing of efficient vocational preparation of future physical therapist and ergotherapist during clinical practice springs up recognition the getter of higher education as a subject of educational activity, that is able to provide self-education, self-breeding and self-improvement during individualization of their preparation at condition of formation of need at self-development. The conditions of formation of future physical therapist's and ergotherapist's readiness to self-development during clinical practice are defined.

Keywords: *self-development, a future physical therapist, ergotherapist, clinical practice, vocational preparation.*

Вступ. Сучасний етап становлення країни окреслює нові перспективи розвитку вищої школи, ознаками якого є підготовка висококваліфікованого та конкурентоспроможного працівника, здатного до ефективної роботи за фахом відповідно до світових стандартів, готового до постійної самоосвіти, самовиховання та саморозвитку. Такий суспільний запит висунув перед системою підготовки фахівця питання про підвищення якості освітнього процесу, однією з умов якого є формування в здобувачів вищої освіти готовності до професійного самовдосконалення. Стратегічні пріоритети реформування освіти диктують вимоги спільноти до професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі охорони здоров'я та загострюють проблему ефективної підготовки майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів у закладах вищої освіти. Особливої актуальності набуває проблема формування особистості фахівця компетентного, соціально та професійно мобільного, ініціативного, відповідального, здатного до практичного мислення, адекватної оцінки себе як професіонала, готового до грамотного самоаналізу та якісних самозмін. Реалізація означених завдань можлива лише в процесі професійної підготовки, невід'ємним компонентом якої є її практичний складник.

Проблема професійної підготовки майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів знайшла відображення в дослідженнях багатьох науковців. Понятійний апарат підготовки фахівців із фізичної реабілітації розробляли В. Крупа (Крупа, 2012), Т. Круцевич (Круцевич, 2017), Я. Суворова (Суворова, 2018) та інші вчені. Структуру та зміст професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії висвітлили в своїх працях Т. Круцевич (Круцевич, 2017),

Н. Кукса (Кукса, 2018), Ю. Лянной (Лянной, 2018), О. Марченко (Марченко, 2017) та інші науковці. Окремі питання практичної підготовки фізичних реабілітологів, проблеми формування у останніх готовності до здоров'язбережувальної діяльності висвітлено у працях Н. Белікової (Белікова, 2013), С. Кари (Кара, 2013), І. Ляхової (Ляхова, 2012), С. Хатунцевої (Хатунцева, 2018) та інших дослідників. Сучасні проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, освіти фізичних терапевтів та ерготерапевтів у вищих закладах освіти, зокрема вдосконалення процесу організації клінічної практики в системі підготовки майбутніх фахівців, розглядали С. Кара (Кара, 2019), В. Крупа (Крупа, 2012), С. Хатунцева (Хатунцева, 2019) та інші. Особливості самооцінки фізичного "Я", відновлення стану здоров'я та втрачених функцій організму засобами фізичної культури та фізичної реабілітації, організаційно-педагогічні умови і передумови корекції та розвитку рухової сфери школярів проаналізували В. Кукса (Кукса, 2018), Ю. Лянный (Лянной, 2018), І. Ляхова (Ляхова, 2012), О. Марченко (Марченко, 2017) та інші науковці. Роль та місце фізичної реабілітації в системі охорони здоров'я, різні аспекти теоретичної та методичної підготовки майбутніх фахівців до професійного самовдосконалення висвітлено в працях В. Клапчука (Клапчук, 2013), І. Ляхової (Ляхова, 2012), Я. Суворової (Суворова, 2018) та інших вчених. Проте проблема формування готовності до самовдосконалення в майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів під час клінічної практики залишається недостатньо вивченою.

Метою цієї роботи є вивчення актуальних проблем формування в майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів готовності до самовдосконалення під час клінічної практики в процесі професійної підготовки.

Завдання статті: розкрити особливості організації та змісту клінічної практики майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів в процесі професійної підготовки; здійснити аналіз науково-теоретичного підґрунтя проблеми формування в майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів готовності до самовдосконалення під час клінічної практики.

Методи та методики дослідження. Для вирішення поставлених завдань, досягнення мети використано комплекс сучасних загальнонаукових методів дослідження, адекватних природі феномену, який вивчається: теоретичних (історико-логічний, проблемно-цільовий, порівняльний) із метою визначення поняттєво-категорійного апарату; емпіричних (бесіди, анкетування).

Результати та дискусії. Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія є відносно новою та належить до галузі 22 Охорона здоров'я. В епоху зростання потреби у вирішенні проблем збереження та відновлення здоров'я різних груп населення, попиту на висококваліфікованих професіоналів відповідного фаху проблема формування готовності до самовдосконалення фізичних терапевтів та ерготерапевтів під час клінічної практики набуває особливої актуальності.

Клінічна практика є засобом забезпечення ефективності та якості підготовки майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів та одним із інструментів формування готовності до професійного самовдосконалення. Практика доповнює та поглиблює теоретичну підготовку здобувачів вищої освіти, створює умови для ефективного формування компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач – майбутній фахівець у галузі охорони здоров'я. Вдосконалення підготовки кадрів перебуває в прямій залежності не тільки від орієнтації студентів на професію, а й від організації їхньої підготовки до майбутньої професійної діяльності, зокрема під час клінічної (виробничої) практики. Безпосередня практична діяльність здійснює значний вплив на підготовку майбутніх фахівців, а педагогічно доцільна її організація за умови постійного вдосконалення процесу практики дозволяє формувати інтегральну компетентність фізичного реабілітолога (Кара, 2013). Таким чином, клінічна практика є необхідним складником становлення фахівця, інструментом професійного самовдосконалення майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії та одним із найскладніших і багатогранних видів освітньої діяльності здобувача вищої освіти. Під час клінічної практики формується здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері здоров'я людини, що передбачає застосування теорії здоров'я та здорового способу життя, медико-біологічних, психолого-педагогічних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації здоров'язбережувального процесу.

Зауважимо, що під час практики студенти проводять реабілітаційно-корекційну роботу з різним контингентом населення; складають реабілітаційні програми для хворих людей з урахуванням віку, етапу реабілітаційного періоду та нозології, що потребує постійної самоосвіти та самовдосконалення. Здобувач вищої освіти добирає засоби і форми лікувальної фізичної культури, розробляє методiku застосування фізичних вправ на різних етапах лікування, планує і виконує програму подальшого функціонального відновлення і фізичної дієздатності хворого, виявляє і розширює резервні можливості організму, повертає до активної участі в житті суспільства, сприяє покращенню якості життя пацієнта. У випадках інвалідизації фахівець із фізичної реабілітації застосовує ерготерапевтичні засоби, допомагає пацієнтові виробити нові рухи й компенсаторні навички, навчає його користуватися протезами та іншими технічними пристроями й апаратами, тренує виконувати цілісні робочі акти, допомагає оволодіти новою професією, сприяє адаптації до життя в змінених умовах існування (Кара, Хатунцева, 2019).

Метою клінічної практики є формування в майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів базових професійно-практичних компетентностей, особистісних якостей, необхідних для успішної роботи в лікувально-профілактичних та реабілітаційно-оздоровчих закладах, спеціалізованих установах для осіб з особливими потребами,

фізіотерапевтичних відділеннях; формування готовності до професійного самовдосконалення.

Відповідно до стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 “Фізична терапія, ерготерапія” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Наказу МОН України від 19.12.2018р. №1419) під час клінічних практик з фізичної терапії та ерготерапії необхідно сформувати відповідні компетентності (Про затвердження стандарту, 2018).

Під час клінічної практики в майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів формуються спеціальні (фахові) компетентності: здатність пояснити потребу в заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я; здатність проводити безпечно для пацієнта та практикуючого фахівця-практика діяльність з фізичної терапії, ерготерапії; здатність виконувати базові компоненти обстеження у фізичній терапії та ерготерапії при порушенні діяльності нервової системи, опорно-рухового апарату: спостереження, опитування, вимірювання та тестування, документування їх результатів; здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта відповідними засобами й методами та документувати отримані результати; здатність ефективно реалізовувати програму фізичної терапії та ерготерапії; здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів; здатність навчати пацієнта (а у разі потреби, опікунів) самообслуговуванню, догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здоровому способу життя тощо.

Необхідно зазначити, що завдання клінічної практики здобувача вищої освіти в контексті його самовдосконалення спрямовуються також на: формування в майбутніх фахівців професійної спрямованості, стійкого інтересу до професії фізичного терапевта, ерготерапевта; поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти при вивченні фахових дисциплін; формування загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, поглиблення практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності, прийняття самостійних рішень, виховання потреби в самоосвіті, саморозвитку та самовихованні, систематичному оновленні власних знань та творчого використання їх у практичній діяльності; вивчення структури та основних напрямів діяльності лікувально-профілактичних та реабілітаційно-оздоровчих закладів; ознайомлення із задачами реабілітаційних закладів; формування навичок самоорганізації; ознайомлення з методами й організацією роботи, змістом та умовами професійної діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта, фахівця з фізичної реабілітації, інструктора лікувальної фізичної культури, спеціаліста з лікувального масажу та фізіотерапії; формування вмінь і навичок самостійно планувати та проводити реабілітаційні заходи, здійснювати контроль за функціональним станом організму в процесі відновлення функцій; розвиток потреби аналізувати та коригувати власну професійну діяльність, активна творча організація стосунків з людьми;

формування готовності до професійного самовдосконалення майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта на засадах індивідуалізації професійної підготовки, що передбачає здатність практикантом самостійно здійснювати інформаційний пошук, добирати відповідну літературу, аналізувати опрацьований матеріал, формулювати висновки тощо.

Під час практики обговорюються питання, підготовлені здобувачами вищої освіти заздалегідь, аналізуються доповіді, проводяться дискусії, тестування. Після закінчення практики майбутні фізичні терапевти, ерготерапевти повинні знати зміст ключових понять, наукову проблематику формування професійного самовдосконалення, основи індивідуалізації навчання.

Формування готовності майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта до професійного самовдосконалення під час клінічної практики має відбуватися на засадах індивідуалізації професійної підготовки. Спираючись на праці дослідників (Хатунцева, 2018: 155), розглядаємо індивідуалізацію професійної підготовки майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта з таких позицій: як таку процедуру організації практичної діяльності, що враховує індивідуальні особливості здобувачів вищої освіти; передбачає підбір, комбінацію та асекурацію засобів, темпу виконання практичних завдань; як низку психолого-педагогічних, організаційно-управлінських та навчально-методичних заходів, що забезпечують індивідуальний підхід до здобувача вищої освіти; як необхідність перманентних субмаксимальних зусиль особистості майбутнього фахівця та побудову індивідуальних траєкторій як базису самовдосконалення. Такий цілеспрямований процес організації практичної діяльності майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта сприяє творчому розвитку особистості з урахуванням її природовідповідності, а також формуванню стійкого самовдосконалення професійної підготовки. Індивідуалізація під час клінічної практики, у межах якої здійснюється врахування індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти (розвиток здатності до самоактуалізації, самореалізації, самоосвіти, самоконтролю), регулюються засоби, способи, прийоми й темп практичної діяльності (здійснюється залучення студентів до активної пізнавальної діяльності, підтримується стійкий інтерес до навчання, виконання практичних маніпуляцій, реабілітаційно-оздоровчих заходів), створюються умови для особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця. Отже, можливість, по-перше, самостійно здійснювати вибір фізичних вправ, природних факторів у комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану, працездатності хворого, відчувати відповідальність за виконання завдань реабілітаційного спрямування під час практики; по-друге, самоактуалізація майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта, усвідомлення своєї індивідуальності та індивідуальних особливостей пацієнта; по-третє, підтримка з боку викладачів та наставників сприяє закріпленню позитивної мотивації до професійного самовдосконалення

під час практики.

Готовність до професійного самовдосконалення визначаємо як стійку інтегративну особистісно-професійну здатність майбутнього фахівця, що ґрунтується на сформованих мотиваційних цінностях, особистісно-професійних якостях, набутих знаннях, уміннях та навичках, передбачає його саморозвиток, самореалізацію шляхом подолання бар'єрів самоосвіти та самовиховання (Хатунцева, 2018: 232). Таким чином, готовність до самовдосконалення є, з одного боку, складним, динамічним утворенням особистості майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта, з іншого, – результатом його підготовки на засадах як теоретичних знань про сутність, структуру, зміст самовдосконалення, так і його особистісних якостей та практичної діяльності.

До змісту практичної діяльності майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта під час клінічної практики належить: ознайомлення з роботою лікувально-профілактичного та реабілітаційно-оздоровчого закладу, навчально-методична і навчально-дослідна робота. Розглянемо їх докладніше.

Під час ознайомлювального періоду практиканти знайомляться з: по-перше, основними напрямками діяльності лікувально-профілактичних та реабілітаційно-оздоровчих закладів; по-друге, установчими документами, нормативно-правовою та матеріально-технічною базою закладу, його організаційно-управлінською структурою; по-третє, основними завданнями і видами послуг, контингентом пацієнтів/клієнтів; по-четверте, посадовими інструкціями працівників закладу; по-п'яте, сучасними методами і формами організації роботи фізичного терапевта, ерготерапевта, фахівця з фізичної реабілітації; по-шосте, режимом роботи, організацією та проведенням оздоровчо-лікувальних та реабілітаційних заходів.

Навчально-методична робота передбачає виконання таких видів робіт, як: по-перше, оцінка стану пацієнта (акуратний збір та аналіз анамнезу, опитуючи пацієнтів, членів його сім'ї, лікарів, інших фахівців поліфункціональної команди по відновленню здоров'я пацієнта); по-друге, планування програми реабілітації (виявлення основних проблем та складання реабілітаційного прогнозу; вибір відповідних методів реабілітації, включаючи їх послідовність, частоту та тривалість); по-третє, складання індивідуальної програми проведення лікувально-реабілітаційних заходів для пацієнта/клієнта за відповідною нозологією; по-четверте, проведення занять з лікувальної фізкультури з урахуванням віку та нозології захворювання; по-п'яте, проведення різних видів масажу; по-шосте, аналіз ефективності фізіотерапевтичних процедур.

Така діяльність сприяє узагальненню знань з циклу професійно-орієнтованих дисциплін медико-біологічного та психолого-педагогічного спрямування; оволодінню методичними та практичними вміннями і навичками застосування засобів фізичної терапії, ерготерапії, фізичної реабілітації в процесі відновлення здоров'я, функціонального стану та фізичної працездатності; збільшенню та розширенню знань про

адаптаційні резерви організму хворих та осіб з інвалідністю; формуванню стійкого інтересу до професійної діяльності та потреби в безперервному саморозвитку та самовдосконаленні майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта.

До навчально-дослідної роботи належить: по-перше, проведення вимірювань, тестувань для оцінки рівня функціонування основних систем організму; по-друге, здійснення лікарсько-педагогічних спостережень на заняттях з лікувальної фізичної культури та їх аналіз; по-третє, проведення функціональних проб для оцінки ефективності відновного лікування; по-четверте, ознайомлення з науково-методичною літературою (з обраної проблематики відповідно до захворювання пацієнта) та підготовка тексту бесіди й проведення її з хворими; по-п'яте, підготовка методичних рекомендацій, до самостійних занять з використанням засобів фізичної терапії, ерготерапії відповідно до захворювання пацієнта.

Навчально-дослідну роботу здобувачі вищої освіти проводять у формі індивідуальних завдань, виконання елементів експериментального дослідження, аналізу роботи лікувально-профілактичних та реабілітаційно-оздоровчих закладів, опрацювання науково-методичних літературних джерел, підготовці бесід та методичних рекомендацій, доповіді на науково-практичних конференціях закладу вищої освіти та реабілітаційних установ.

Клінічна (виробнича) практика організовується на базі лікувально-профілактичних та реабілітаційно-оздоровчих закладів, з якими підписані угоди про співпрацю та укладені договори про проведення практики. Методичне керівництво практикою здійснюють викладачі профільної кафедри.

Уважаємо доцільною та ефективною організацію практики в декілька етапів.

Перший етап починається з настановної конференції, яка проводиться в перший день або напередодні практики, під час якої здобувачі вищої освіти отримують програми та методичні рекомендації з питань організації та змісту практичної діяльності.

Під час настановної конференції здобувачі вищої освіти знайомляться: з метою та завданнями практики, особливостями діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта; обов'язками, змістом програми практики, вимогами до планування, ведення й подання документації; критеріями оцінки діяльності; порядком оформлення звітної документації.

У процесі клінічної практики майбутні фахівці поглиблюють теоретичні знання з питань особливостей проведення фізичної терапії та ерготерапії при певній патології; використовують різноманіття засобів, форм й методів фізичної реабілітації з урахуванням ускладнень, що супроводжують захворювання, віку, статі та функціонального стану хворого; використання функціональних тестів й авторських методик реабілітації, що застосовуються в лікувально-профілактичних установах.

Упродовж першого тижня другого етапу практикант: отримує настанови в університеті та на базі практики, знайомиться з роботою лікувально-профілактичного або реабілітаційно-оздоровчого закладу, документацією з практики; складає індивідуальний план роботи, оформлює необхідні документи з практики; з'ясовує наявність і відповідність засобів реабілітації; отримує інструктаж з техніки безпеки при проведенні занять, функціональних проб з використанням тренажерів, апаратів, приладів. Упродовж наступних тижнів практикант здійснює навчально-методичну та навчально-дослідну діяльність, виконує роботу асистента фізичного терапевта, ерготерапевта, готує звітну документацію.

По завершенню практики студенти надають керівнику таку звітну документацію: 1) щоденник, у якому відображено зміст проведеної роботи; 2) індивідуальний план роботи; 3) програму проведення лікувально-реабілітаційних заходів для пацієнтів; 4) методи визначення морфо-функціонального стану хворих до та після проведення фізичної терапії; 5) протоколи лікарсько-педагогічних спостережень під час проведення лікувальної фізичної культури; 6) тексти бесід з пацієнтами (відповідно до захворювання); 7) методичні рекомендації до самостійних занять з використанням засобів фізичної терапії та ерготерапії (відповідно до захворювання пацієнта); 8) характеристику студента, завірену директором закладу; 9) звіт про проходження практики. Усі звітні матеріали подаються керівнику практики в триденний термін після закінчення.

Третій етап організації клінічної практики включає підсумкову конференцію, під час якої здобувачі вищої освіти звітують про виконану роботу. Напередодні здійснюється підсумкова атестація щодо видів діяльності здобувача вищої освіти упродовж практики. Також на цьому етапі здійснюється анкетування студентів “Клінічна практика очима здобувача вищої освіти”, де з'ясовуються такі питання: “Чи отримали Ви під час навчання достатню практичну підготовку до роботи в галузі охорони здоров'я?”, “Чи задоволені Ви організацією практики?”, “Які утруднення виникли у Вас під час практики?”, “Які бар'єри самоосвіти та самовиховання виникли під час проходження клінічної практики?” тощо.

На підсумковій конференції заслуховуються виступи практикантів, здійснюється аналіз результатів власної діяльності, зазначаються досягнення й недоліки клінічної практичної діяльності; обговорюються утруднення, з якими стикнулися практиканти, з'ясовуються бар'єри самоосвіти та самовиховання, що виникли під час проходження клінічної практики та шляхи їх запобігання та подолання; відзначають, які компетентності та програмні результати навчання виявилися значущими та які знання та вміння потребують поглиблення; окреслюються пропозиції щодо вдосконалення організації практики. Ці заходи сприяють формуванню професійної компетентності: здатності вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з фізичною

терапію та ерготерапію із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук.

Необхідно зазначити, що підсумкова конференція передбачає доповіді, диспути, дискусії, виступи із застосуванням елементів ділової гри, показу фрагментів проведених реабілітаційних заходів (занять з лікувальної фізкультури, різних видів масажу, фізіотерапевтичних маніпуляцій, оздоровчих процедур тощо). Пропонуються дискусії на теми: “Коло ідей фізичного терапевта, ерготерапевта”, “Самоосвіта фізичного терапевта під час клінічної практики: стан та перспективи”, “Самоосвіта як умова випереджального навчання ерготерапевта”, “Самовиховання майбутнього фахівця в галузі охорони здоров’я”, “Саморозвиток в структурі самовдосконалення фізичного терапевта”, “Фізичний терапевт очима пацієнта” тощо. Ефективною формою демонстрації практичної діяльності студентів є організація під час конференції виставок розроблених буклетів, плакатів, стіннівок, відео- та фотоматеріалів; зразків індивідуальних планів практики, методичних рекомендацій до занять з використанням засобів фізичної терапії, ерготерапії тощо. Свої практичні здобутки, авторські методичні доробки здобувачі вищої освіти представляють на науково-практичних конференціях різних рівнів організації. Таким чином, така організація клінічної практики активізує діяльність студентів по формуванню готовності до самовдосконалення, мотивує до майбутньої професії, а разом із тим, і відповідальність за результати підготовки до роботи в лікувально-профілактичних та реабілітаційно-оздоровчих закладах. Такий комплекс заходів сприяє вдосконаленню професійної майстерності та розвитку творчого потенціалу майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта; сприяє формуванню його мотивації до професійної самоосвіти, самовиховання та саморозвитку.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, особливості організації та змісту клінічної практики майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів у процесі професійної підготовки полягають у тому, що її практичний складник має бути зорієнтований на особистість здобувача вищої освіти та поєднувати навчально-методичну, аналітико-пошукову, науково-дослідну діяльність. Важливою теоретичною засадою забезпечення ефективної професійної підготовки майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта під час клінічної практики постає визнання здобувача вищої освіти як суб’єкта навчальної діяльності, здатного до самовдосконалення в процесі індивідуалізації його професійної підготовки за умови формування потреби в самовдосконаленні шляхом саморозуміння, самоорганізації, самоосвіти, саморозвитку та самовиховання.

Аналіз науково-теоретичного підґрунтя зазначеної проблеми показав, що умовами формування в майбутнього фізичного терапевта та ерготерапевта готовності до самовдосконалення під час клінічної практики є: усвідомлення ним сутності професійного самовдосконалення особистості, його механізмів, чинників, специфіки;

значний ступінь мотивації до професійної самореалізації; високий рівень практичної підготовки фахівця, що забезпечує реалізацію програми фізіотерапевтичного втручання, визначення результатів роботи і за необхідності коригування програми оздоровчо-реабілітаційного характеру та підбір ерготерапевтичних рекомендацій щодо самоорганізації та самоврядування; дивергентне практичне мислення, спрямоване на здійснення оцінки ефективності реабілітаційних заходів у динаміці і після завершення курсу реабілітації, складання рекомендацій щодо оздоровчих і соціальних заходів, які необхідні на подальших етапах реабілітації; орієнтація на забезпечення неповносправним, досягнення і підтримки їх оптимальних фізичного, інтелектуального, психічного, а також соціального рівнів діяльності, які б сприяли досягненню вищого рівня самостійності пацієнта; гнучкість, рефлексивність, прогностичність, адекватність самооцінки як ознаки оптимального індивідуального стилю практичної діяльності фахівця по відновленню функцій пацієнта або ж її компенсації чи функціонального обмеження. Практична підготовка майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів буде більш ефективною, якщо буде підібрано прийоми, методи і форми педагогічного впливу на особистість з урахуванням її індивідуальної природовідповідності.

Література

- 1.Белікова Н. О. Окремі аспекти формування у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації готовності до здоров'язбережної діяльності. *Молода спортивна наука України*. Луцьк, 2011. Т.4. С. 12–17.
- 2.Кара С. І. Удосконалення процесу організації педагогічної практики – пріоритетна умова формування професійної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків, 2013. № 11. С. 28–31.
- 3.Кара С. І., Хатунцева С.М. Клінічна практика в системі підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2019. Вип. 62. Т. 2. С.108–113.
- 4.Клапчук В. В. Фізична реабілітація як наукова спеціальність і фах у практиці охорони здоров'я. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць*. Запоріжжя, 2013, № 1 (21). С. 50–53.
- 5.Крупа В. В. Аналіз стану проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної реабілітації у педагогічній теорії та практиці. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна"*. Хмельницький, 2012. № 6. С. 82–86.
- 6.Лянной Ю. О., Кукса Н. В. Структура готовності майбутніх магістрів з фізичної терапії до професійної діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Київ, 2018. Вип. 3 К (97). С. 311–314.
- 7.Ляхова І. М. Організаційно-педагогічні умови і передумови корекції та розвитку рухової сфери школярів із порушенням слуху. *Педагогічні науки: Вісник Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2012. № 2 (18). С. 174–183.
- 8.Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 "Фізична терапія, ерготерапія" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Наказ МОН України від 19.12.2018р. №1419. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/227-fizichna-terapiya-ergoterapiya-bakalavr.pdf>

9. Суворова Я. В. Структура та зміст професійної компетентності майбутнього фахівця з фізичної терапії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Київ, 2018. Вип. 62. Серія 5. С. 194–198.

10. Хатунцева С. М. Теоретичні і методичні засади формування у майбутніх учителів готовності до самовдосконалення у процесі індивідуалізації професійної підготовки: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2018. 561 с.

11. Т. Krutsevych, O. Marchenko Age differences of self-esteem of physical self at school. Gender aspects. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. № 2(38), 2017, 112–116.

References

1. Byelikova N. O. (2011). *Okremi aspekty` formuvannya u majbutnix faxivciv z fizy`chnoyi reabilitaciyi gotovnosti do zdorov'yazberezhnoyi diyal'nosti* [Some Aspects of Forming In The Future Specialists of Physical Rehabilitation The Readiness For Health Related Activities], *Young Sport Science of Ukraine*, T.4. 12–17 [in Ukrainian].

2. Kara S. I. (2013). *Udoskonalennya procesu organizaciyi pedagogichnoyi prakty`ky` – priory`tetna umova formuvannya profesijnoyi kompetentnosti majbutnix uchyteliv osnov zdorov'ya* [Improving the process of organizing pedagogical practice is a prerequisite for the formation of the professional competence of future teachers of the foundations of health], *Pedagogika, psy`xologiya ta medy`ko-biologichni problemy` fizy`chnogo vy`xovannya i sportu*. Xarkiv, 11, 28–31 [in Ukrainian].

3. Kara S. I., Xatunceva S.M. (2019). *Klinichna prakty`ka v sy`stemi pidgotovky` majbutnix faxivciv iz fizy`chnoyi reabilitaciyi* [Clinical practice in the system of training future specialists in physical rehabilitation], *Pedagogika formuvannya tvorchoyi osoby`stosti u vy`shnij i zagal`noosvitnij shkolas*. Zaporizhzhya, V. 62. T. 2, 108–113 [in Ukrainian].

4. Klapchuk V. V. (2013). *Fizy`chna reabilitaciya yak naukova special`nist` i fax u prakty`ci oxorony` zdorov'ya* [Physical Rehabilitation as Scientific Specialty in the Practice of Health], *Fizy`чне vy`xovannya, sport i kul`tura zdorov'ya u suchasnomu suspil`stvi : zbirny`k naukovy`x prac`*. Zaporizhzhya, 1 (21), 50–53 [in Ukrainian].

5. Krupa V. V. (2012). *Analiz stanu problemy` pidgotovky` majbutnix faxivciv fizy`chnoyi reabilitaciyi u pedagogichnij teorii ta prakty`ci* [Analysis of the status of the problem of training future specialists in physical education in pedagogical theory and practice], *Zbirny`k naukovy`x prac`*. Xmel`ny`cz`kogo insty`tutu social`ny`x tehnologij Universy`tetu "Ukrayina", 6, 82–86 [in Ukrainian].

6. Lyannoj Y. O., Kuksa N. V. (2018). *Struktura gotovnosti majbutnix magistriv z fizy`chnoyi terapiji do profesijnoyi diyal'nosti* [The structure of future masters' readiness from physical therapy to professional activity], *Naukovy`j chasopys` NPU im. M. P. Dragomanova*, V. 3, K (97), 311–314 [in Ukrainian].

7. Lyaxova I. M. (2012). *Organizacijno-pedagogichni umovy` i peredumovy` korekciji ta rozvy`tku ruxovoyi sfery` shkolyariv iz porushennyam sluxu* [Organizational-pedagogical conditions and preconditions for correction and development of the motor sphere of students with hearing impairment], *Pedagogichni nauky` : Visny`k Zaporiz`kogo nacional`nogo universy`tetu*, 2 (18), 174–183 [in Ukrainian].

8. Pro zatverdzhennya standartu vy`shhoyi osvity` za special`nistyu 227 "Fizy`chna terapiya, ergoterapiya" dlya pershogo (bakalavrs`kogo) rivnya vy`shhoyi osvity` (2018). [On approval of the standard of higher education in specialty 227 "Physical therapy, ergotherapy" for the first (Bachelor) level of higher education: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from]. *Nakaz MON Ukrayiny` vid 19.12. №1419*. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/227-fizichna-terapiya-ergoterapiya-bakalavr.pdf> [in Ukrainian].

9. Суворова Я. В. (2018). *Структура та зміст професійної компетентності майбутнього фахівця з фізичної терапії* [The structure and content of the

professional competence of a future specialist in physical therapy], *Naukovy`j chasopys` NPU im. M. P. Dragomanova*. 62. 5. 194–198 [in Ukrainian].

10. Xatunceva S. M. (2018). *Teorety`chni i metody`chni zasady` formuvannya u majbutnix uchy`teliv gotovnosti do samovdoskonalennya u procesi indy`vidualizaciyi profesijnoyi pidgotovky`* [Theoretical and methodological foundations of formation of future teachers' readiness for self-improvement in the process of individualization of professional training]. *Dy`s. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04*, 561 [in Ukrainian].

11. Krutsevych T., Marchenko O. (2017). *Age differences of self-esteem of physical self at school. Gender aspects* [Age differences of self-esteem of physical self at school. Gender aspects], *Fizy`чне vy`xovannya, sport i kul`tura zdorov'ya u suchasnomu suspil`stvi*, 2(38), 112–116 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті зазначено, що клінічна практика є частиною освітньо-професійної підготовки здобувачів вищої освіти, яка забезпечує системність і послідовність розвитку практичних умінь і навичок та сприяє формуванню готовності в майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів до самовдосконалення. Розкрито особливості організації та змісту клінічної практики майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів у процесі професійної підготовки.

Здійснено аналіз науково-теоретичного підґрунтя проблеми формування в майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів готовності до самовдосконалення під час клінічної практики.

Окреслено мету, основні форми організації практичної діяльності здобувачів вищої освіти, завдання та зміст клінічної практики майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів.

Зазначено, що клінічна практика є засобом забезпечення ефективності та якості підготовки майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів та одним із інструментів формування готовності до професійного самовдосконалення і включає три етапи. Зауважено, що практика доповнює та поглиблює теоретичну підготовку здобувачів вищої освіти, створює умови для формування компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач – майбутній фахівець у галузі охорони здоров'я.

Обґрунтовано, що готовність до самовдосконалення є, з одного боку, складним, динамічним утворенням особистості майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта, з іншого, – результатом його підготовки на засадах як теоретичних знань про сутність, структуру, зміст самовдосконалення, так і його особистісних якостей та практичної діяльності.

З'ясовано, що особливості організації та змісту клінічної практики майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів у процесі професійної підготовки полягають у тому, що її практичний складник має бути зорієнтована на особистість здобувача вищої освіти та поєднувати навчально-методичну, аналітико-пошукову, науково-дослідну діяльність. Важливою теоретичною засадою забезпечення ефективної професійної підготовки майбутнього фізичного терапевта, ерготерапевта під час клінічної практики постає визнання здобувача вищої освіти як суб'єкта навчальної діяльності, здатного до самоосвіти, самовиховання та саморозвитку в процесі індивідуалізації його професійної підготовки за умови формування потреби в самовдосконаленні. Виокремлено умови формування в майбутнього фізичного терапевта та ерготерапевта готовності до самовдосконалення під час клінічної практики.

Ключові слова: самовдосконалення, майбутній фізичний терапевт, ерготерапевт, клінічна практика, готовність, професійна підготовка.